

ИЗВОД ИЗ СТУДИЈЕ ЗАШТИТЕ СПОМЕНИКА ПРИРОДЕ „ПАРКОВИ ВРЊАЧКЕ БАЊЕ”

У складу са чланом 42. став 9. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18-др. закон и 71/21), Министарство заштите животне средине објављује извод из студије заштите на основу кога ће заинтересована јавност моћи да идентификује у простору дефинисане границе и режиме заштите заштићеног подручја II (друге) категорије, Споменик природе „Паркови Врњачке Бање”.

Заштићено подручје, Парк Врњачке Бање представља целину у оквиру система зелених површина Врњачке Бање, уткано у урбано ткиво Бање и са њим чини симбиозу. Обилује старим примерцима дендрофлоре који представљају темељну базу парка и повезују различите просторе. Обухвата слободне зелене површине са леве и десне стране Врњачке реке - источно према Променад и Црквеном брду и улице Слатински венац, западно се граничи са вилама и хотелским комплексима, северно се простире до ушћа Липовачке у Врњачку реку и јужно до изворишта „Снежник” обухватајући извор и парк Снежника. Сачињавају га стилски и функционално различите површине, означене као:

- Парк на локацији изворишта „Снежник”;
- Парк на локацији изворишта „Језеро”;
- „Дечији парк”;
- „Централни бањски парк” (простор северно и јужно од Термоминералног купатила) са локацијом парка „Гоч”;
- Парк на локацији „Стара пошта”;
- Парк на локацији „Швајцарија”;
- Дрворед дуж тока Врњачке реке од изворишта „Снежника” до ушћа Липовичке реке у Врњачку реку.

Подручје Парка Врњачке Бање први пут је заштићено 2010. године, када је општина Врњачка Бања, на основу студије заштите Споменик природе „Паркови Врњачке Бање”, донела Одлуку о заштити Споменика природе „Паркови Врњачке Бање” („Службени лист општине Врњачка Бања”, број 11/10), као природног добра III (треће) категорије – од локалног значаја, са успостављеним режимом заштите III (трећег) степена.

Због протекла времена од доношења акта о заштити, урађена је нова валоризација овог подручја, поново је вреднован и категорисан овај простор, повећано је заштићено подручје, те је у циљу заштите и усмеравања даљег развоја овог подручја које има карактер националног блага, израђена је нова студија заштите.

Основне природне и створене вредности представљају:

- Парк Врњачке Бање у еколошком смислу представља измењено шумско станиште и просторно и функционално је повезан у јединствен систем који остварује своје специфичне функције (биоеколошке, санитарно-хигијенске, архитектонско-урбанистичке, културне, естетске, психолошке и друге функције), одликује се ботаничком вредношћу, композиционом обједињеношћу простора који је настајао у сукцесивном просторном развоју Централног бањског парка и резултирао амбијенталном вредношћу зеленог простора.
- Изузетно укупно биљно богатство и нарочито вредан дендролошки материјал са великом заступљеношћу аутохтоних и алохтоних примерака дрвећа пуне физичке зрелости, које испуњава своју еколошку и декоративну функцију.

- Композиција парковских простора као наслеђа парковске архитектуре. Представља мешавину француских класичних паркова и карактеристичних слободних форми из енглеских паркова. Нарочито је вредан Централни бањски парк имајући у виду да је у времену свога настанка имао изванредан уметничко композициони израз. Остали бањски паркови носе печат времена у којем су настали и имају значајну биоеколошку улогу.
- Римски извор са археолошким налазима као сведочанство развоја и коришћења овог простора од римског периода.
- Ток Врњачке реке са дрворедом липа, инкорпориран у зелени простор значајан за побољшање микроклиматских и еколошких услова и од основне вредности у естетском доприносу целокупном амбијенту Бање.
- Повезаност парковских простора, као природи блиских станишта у оквиру урбанизованог предела, има велики значај за заштиту богатства фауне птица као најприсутнијих представника фауне.
- Природне карактеристике ширег предела, морфологија терена, изворишта минералних и термоминералних вода, постојећи систем зеленила и речни токови који доприносе регулисању и побољшању микроклиматских услова простора, уређени паркови Врњачке Бање као амбијентална вредност, имају велики значај за развој туризма и рекреацију.

Паркови у Србији имају посебну вредност, нарочито они настали у 19. веку. Иако је то био зачетак српске вртне архитектуре, они су својом лепотом и концептом унапредили и издвојили насеља у којима су настали. Тиме су оплеменили подручја и такмичили се у раскоши визуелних и естетских форми, указујући на значај уређења подручја, не само за потребе здравства и лечења, већ и усвајајући концепт уживања и боравка у природи као једног од елемената за одржавање везе природа-човек у урбаној средини.

Завод за заштиту природе Србије је кроз рад на заштити бањских паркова указао на још једну димензију осим бањске-лечилишне, а која није имала потпуну заштиту у оквиру заштите културних добара. Паркови који се истичу у овој категорији су Парк Буковичке Бање и Парк Бање Ковиљаче. Иако ови простори имају културни и бањски аспект, слободно се може рећи да су бањски паркови за Србију национално значајни, као што познати европски паркови имају значај и континуитет очувања и унапређења.

Бањски паркови, као посебна категорија са вишеструком улогом, развили су се на месту извирања минералних и термоминералних вода, са богатом аутохтоном дендрофлористичком основом у подножју или поред планинских масива. Осим примарне рекреативне и лечилишне, имају важну естетску и стимулативну улогу. У општем смислу, имају карактер биолошког предела због свеукупних позитивних својстава. Са друге стране, овакви паркови су од великог историјског значаја и спадају у домен културне и природне баштине и одређују идентитет подручја.

Очуваност стилске основе (матрице) парка и објеката, и богатство и старост дендрофонда, у данашње време представљају доказе о уметничком изразу. Простор планиран за заштиту, такође, представља специфично станиште у урбаном ткиву, значајно за унапређење квалитета живљења и очување примерака врста.

ГРАНИЦЕ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Споменик природе „Паркови Врњачке Бање” у целости се налази на територији КО Врњачка Бања.

Граница почиње у најсевернијој тачки природног добра и кат. парц. број 583/2, X-491493,552 У-4830121,765, одакле се у правцу казаљке на сату креће у правцу североисток до међе кат. парц. бр. 583/2 и 2124/5. Даље иде у правцу казаљке на сату, обухватајући кат. парц. број 583/2, кат. парц. бр. 2124/5 и 2143 сече у тачкама X-491490,633 У-4830109,109, X-491502,489 У-4830106,379 и X-491511,506 У-4830103,511. Даље обухвата кат. парц. бр. 586/1 и 2142/6 коју сече у тачкама X-491517,656 У-4829734,393 и X-491516,463 У-4829728,788, обухвата кат. парц. бр. 696/1, 696/2, опет кат. парц. број 696/1, долази до кат. парц. број 2150/1, сече је у тачкама X-491551,125 У-4829429,448 и X-491562,481 У-4829428,888, прелази и обухвата кат. парц. бр. 1216, 1213, 1211/6, 1211/8, 1209, 1204/1, 1203/1, 1202/2, 1201/2, 1201/1 и 2152 коју сече у тачкама X-491571,349 У-4829172,372 и X-491564,910 У-4829169,936, затим обухвата кат. парц. бр. 1200/1, 2153 X-491386,771 У-4828934,910 и X-491379,974 У-4828922,904, кат. парц. бр. 1368/1, 1368/5, 1368/6 и 2150/2 коју сече у тачкама X-491357,431 У-4828681,695 и X-491352,733 У-4828673,257, обухвата кат. парц. бр. 2126/2 и 2126/1 коју сече у тачкама X-491407,160 У-4828635,722 и X-491403,465 У-4828632,447, обухвата кат. парц. бр. 1501/3, 1491/4 и 2160/1 коју сече у тачкама X-491382,612 У-4828566,628 и X-491368,586 У-4828566,319, кат. парц. бр. 1504/5, 1505/3, 2124/5 и 2128/1 које сече у тачкама X-491327,130 У-4828565,551, X-491315,284 У-4828567,051 и X-491310,143 У-4828568,606, даље обухвата кат. парц. бр. 2128/1, 1508/2, 1508/1, 1509, 1510/1, 1511/1, 1187, 1188 и 2128/1 коју сече у тачкама X-491329,820 У-4829126,968 и X-491341,197 У-4829142,763. Граница даље обухвата кат. парц. бр. 1192, 2124/5, 699/1, 699/2, 699/1, 699/3, 699/1, 699/4, 699/1, 699/5, 699/1, 699/6, 699/7, 2141, 583/1, 583/2 и долази до почетне тачке описа.

Граница заштите је утврђена на основу катастарских података и обухвата следеће катастарске парцеле на територији КО Врњачке Бање: 583/1, 583/2, 585, 586/1, 696/1, 696/2, 697, 699/1, 699/2, 699/3, 699/4, 699/5, 699/6, 699/7, 1187, 1188, 1189/1, 1189/2, 1192, 1193, 1194, 1195, 1196/1, 1196/2, 1196/3, 1196/4, 1196/5, 1196/6, 1200/1, 1200/2, 1200/3, 1200/4, 1200/5, 1201/1, 1201/2, 1202/2, 1203/1, 1204/1, 1209, 1210, 1211/5, 1211/6, 1211/8, 1213 део, 1216, 1367, 1368/1, 1368/5, 1368/6, 1491/4, 1501/3, 1504/5, 1505/1, 1505/3, 1505/4, 1506, 1507, 1508/1, 1508/2, 1509, 1510/1, 1510/2, 1510/4, 1510/5, 1510/6, 1511/1, 1511/2, 2124/5 део, 2126/1 део, 2126/2, 2128/1 део, 2141, 2142/6 део, 2143 део, 2150/1 део, 2150/2, 2152 део, 2153 део.

РЕЖИМ ЗАШТИТЕ

На подручју СП „Парк Врњачке Бање” дефинисан је режим заштите III (трећег) степена на целокупној територији од 24,37 ха у односу на природне и створене вредности, антропогени утицај, потребне мере заштите и очувања, као и могућности коришћења и развоја.

На простору режима заштите III степена, осим забрана и ограничења која су дефинисана одредбама Закона о заштити природе Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18-др. закон и 71/21) и Уредбом о режимима заштите („Службени гласник РС”, број 31/12):

Забрањује се:

- промена намене и смањење парковских површина;
- вршење било каквих активности којима се могу нарушити пејзажно архитектонски концепт, естетске и амбијенталне вредности и погоршати карактеристике и примарне вредности Парка;
- извођење радова и активности које би угрозиле просторни концепт заштићеног подручја и вегетацију у њему, а нарочито:

- сеча дрвећа и шибља, изузев нежељеног подраста, сувог и болесног дрвећа, као и оног које се просторно, декоративно и функционално не уклапа у концепт парковског простора,
- ломљење грана, оштећивање коре, кидање лишћа или предузимање било које радње која би нарушила постојеће стање дендрофонда или довела у питање биолошки опстанак,
- постављање (укуцавање) табли и других обавештења на стаблима,
- уношење инвазивних алохтоних врста и нових врста дрвећа и шибља које по концепту и естетским критеријумима не одговарају објекту природне и културне баштине;
- уништавање кореновог система;
- депоновање смећа, земље, свих врста отпадних материја, грађевинског материјала и др.;
- паљење и ложење ватре;
- узнемиравање, хватање и убијање посебно заштићених и значајних врста фауне, као и узимање или уништавање јаја и младунаца и рушење гнезда;
- изградња објеката на површинама које су по намени парковске површине, осим реконструкције постојећих објеката, уз посебне услове Завода за заштиту природе Србије.

Ограничава се:

- реконструкција и ревитализација парковског подручја као пејзажно-архитектонског и културно-историјског наслеђа у складу са функцијом заштићеног простора;
- измена конфигурације терена, као и нивелациони и земљани радови ради изградње инфраструктурне мреже, у а циљу обнове Парка;
- изградња нових подземних и надземних инсталација и других врста објеката инфраструктуре, који би биолошки и пејзажно угрозили заштићено природно добро;
- изградња нових репрезентативних објеката, реконструкција и доградња постојећих објеката на површинама у приватној својини на грађевинском подручју, а у циљу афирмације туристичке понуде, уз посебне услове Завода за заштиту природе Србије;
- постављање монтажних објеката привременог карактера, уз посебне услове Завода за заштиту природе Србије;
- реконструкција непокретног културног добра под условима и мерама заштите које прописује надлежни Завод за заштиту споменика културе Краљево;
- уклањање примерака дендрофлоре који на заштићеном простору не задовољавају здравствене, естетске и функционалне критеријуме: болесна, сува, престарела, закржљала стабла, као и оправдана замена једне врсте другом;
- уношење нових врста дрвећа и шибља које по својој биологији одговарају станишту паркова, а које по концепту и естетским критеријумима одговарају објекту природно-културне баштине;
- извођење реконструкције водозавхвата, истражних бушења или извођење истражних радова за потребе Бање под посебним условима;
- извођење биолошко-техничких мера заштите и неге (прихрањивање, заливање, третман против фитопатолошких и ентомолошких обољења и сл.);
- подизање, обнављање и одржавање (кошење, уклањање корова, прихрањивање, аерација, итд.) травњака;

- постављање нових елемената парковског и урбаног мобилијара, поправка постојећих (постављање, нових клупа, корпи за отпатке, канделабра, итд.), као и постављање дечијих игралишта и реквизита за игру;
- спровођење одговарајућих мера противпожарне и противерозионе заштите;
- промовисање Парка у едукативне сврхе, обављање научних истраживања, туристичке посете, рекреација и спортске активности;
- одржавање културно забавних и спортских манифестација традиционалног типа;
- употреба хемијских средстава која би угрозила здравствено стање и виталност Парка и утицала на квалитет земљишта и воде.

У случају акцидентних ситуација и у случајевима угрожавања дендрофонда и објеката на подручју Парка, дефинисаће се посебни услови за санацију.

Сви планови, програми, пројекти и основе морају бити усаглашени са мерама прописаним у акту о заштити. Ближе услове одржавања реда и понашања корисника и посетилаца на заштићеном подручју утврђује управљач заштићеног подручја својим актима.